

Rusya İmparatorluğu'nun Çöküşü 1881-1917

Onur İşçi, Onur Önol

İstanbul, Kronik Kitap, 2019, 368 Sayfa, İSBN: 9786057635310

Şevval SEVİMLİ*

Onur İşçi, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi ve Bilkent Rusya Çalışmaları Merkezi direktörü. Georgetown Üniversitesinde yüksek başarı derecesiyle 2014 yılında doktora yaptı. Onur İşçi, TED Üniversitesi Temel Bilimler Birimi öğretim görevlisidir. Birkbeck College, University of London tarih bölümünde 2014 yılında doktora yaptı.

Kitap 1881 yılında Çar II. Aleksandr'a düzenlenen suikastla başlar ve bu dönemden imparatorluğun çöküşü ve devrimler yılı olan 1917 olayları ile son bulur. Kitap giriş ve son kısımlarıyla birlikte sekiz bölüme ayrılmıştır. Ayrıca görseller de albüm kısmında ayrıca sunulmuştur. Bu kısımda kitapta yer alan şahsiyetlerin resimlerini bulmak da mümkündür. Sekiz bölüm kendi içerisinde çeşitli başlıklara ayrılarak daha detaylı anlatımlar yapılmıştır. Kullanılan dil akademik dile uygun fakat bir yandan da okuyucuyu yormayan akıcı bir dildir. Dipnotlar sıkça ve etkin bir şekilde kullanılmıştır.

Kitap Çar II. Aleksandr'ın uğradığı suikast sonrasında Rusya İmparatorluğunun girdiği çöküş dönemi ile Şubat ve Ekim Devrimlerini ele alır. Bu şubat ve Ekim devrimlerinin sadece Sovyet devrinin

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü, Lisans Öğrencisi

başlangıcı olmadığı aynı zamanda da 304 yıllık Romanov hanedanlığının da çöküş hikâyesi olduğunu yazmaktadırlar. Kitap İmparatorluğun yıkılış nedenler ve sebepleri ile Bolşeviklerin nasıl ve neden iktidara geldikleri sorularını yanıtlamayı amaç almışlardır. Ayrıca Rus devrimlerinin ve bu dönemin de yeterince incelenmediğini düşündüklerini ve konuyla ilgili tarihsel incelemelerin yok denecek kadar az olduğu ve bu kitabın amacının bu eksikliği doldurmak olduğunu belirtiyorlar.

Kitapta Çarlık Rusya'sını çöküşe götüren sebepler arasında temel iki farklı bakış açısı olduğu belirtiliyor. Birincisi kötümserler, onlara göre I. Dünya Savaşı olsa da olmasa da bu devrimin yaşanacaktı. İkinci grup olan iyimserlere göre ise savaşın ekonomik, iktisadi, askeri baskılarından dolayı devrim meydana gelmişti, eğer savaş olmasaydı iktidar biraz daha devam edebilirdi. Yazarlar görüş olarak kötümserlere daha yakın olduklarını belirtmişlerdir.

II.Aleksandr'ın izlediği ılımlı politikaların, reformların oğlu III.Aleksandr'ın zamanında tek edildiği ve sert bir tutuma geçtiği, oğlu II.Nikolay döneminde de bu sert tutumun daha da artarak devam ettiğini gözlemlemişlerdir. III.Aleksandr babasının sonunu getiren ılımlı politikaları olduğunu düşünüyordu. İki Çarda mutlak yönetim iradelerinden taviz vermek istemiyor ve bunun için katı yaptırımlar uyguluyorlar. III.Aleksandr tanrı tarafından kendisine verilen feragat etmeyerek ekonomi ve dış politikadaki hedeflerine ulaşabileceğine inanıyordu.

Devletin iç ve dış siyaseti, izlediği politikaları hakkında bilgi verilir. Konuların ekonomik boyutlarının da sık sık ele alındığı görülüyor. Devletin kendisine karşı gittikçe büyüyen muhalefete karşı ekonomik ve özellikle de eğitim üzerinden önlemler aldığı anlatılmaktadır. Çarlık yönetiminin üniversitelerden beklentisi bürokrasinin tepe kadroları için kalifiye personel yetiştirilmesiydi ve öğrencilerin siyasetle alakası olmamalıydı. III.Aleksandr'ın üniversiteler için aldığı önlemlerden birinin de muhalif olduğu düşünülen akademisyenlerin ör evlerinden alınması olduğundan da bahsedilir. Rus olmayan ve muhalefet yanlısı öğrencilerin üniversitelere alınmasında kontenjan daraltıldığı ve zorlukların çıkarıldığı gözlemlenmektedir. Halkın kendilerine karşı çıkmamaları muhalefet olmaması için onların da eğitim hakkına kısıtlamalar getirilmiştir. Yine bu dönemde sansür uygulamasının uygulandığından çoğu eserin sansüre takıldığı belirtilmektedir. Sansürün güçlendirilerek rejime muhalif seslerin çıkmasını engelleyerek otokrasiyi korumayı hedeflemişlerdir. Bu konuda ilk adım II.Aleksandr'ın çıkarttığı ılımlı sansür yasanının değişmesi oldu. Kitapta sansür konusunda verilen Karl Marx'ın "*Das Kapital*" örneği dikkat çekicidir. Eseri okuyan sansür görevlisi "*Rusya'da az kişi bunu okuyacak, daha da azı anlayacak*" diyerek onay verince bu eser sansüre takılmadan rahatça yayımlanmıştı. Fakat Marx'ın bu etkisi ilerleyen zamanlarda anlaşılacaktı.

Kitapta işçilerin bu dönemdeki durumları ve haklarını da ele alınmıştır. İşçilerin durumunun hiç iç açıcı olmadığı, hiçbir grev ve tazminat haklarının olmadığından da bahsedilir ve bu durumun 1886 yasasıyla durumun biraz olsun değiştiği çözümler üretilmeye çalışıldığından bahsedilmektedir. Köylülerin durumlarından ve toprak isteklerinin karşılanmamasından dolayı oluşan memnuniyetsizliklerden de

bahsedilmektedir. Toprak konusunda mir topraklarından da bahsedilerek bu düzenin bozulmasından da bahsedilmektedir. Tüm bu durumların da imparatorluğun çöküşünde ve devrimlerde etkili olduğu belirtiliyor.

Yazarlar yönetim biçiminin işlevsizliğini en iyi şekilde özetleyen olaylardan birinin 1891 yılında meydana gelen kıtlık olduğunu söylüyorlar. Kıtlıkla mücadelede uygulanan ekonomi politikalarının da rejimin işlevsizliğini ortaya koyduğu yazılmıştır. Yetersiz olan kırsan bürokrasisi nedeniyle kıtlık yaşanan bölgelerde ihtiyaç sahiplerine yardımların ulaşmasında sıkıntılarının oluştuğunu ve bu kıtlığın rejimin imajını sarstığı belirtilir. Bunun sebebi de 19.yüzyılın sonlarından itibaren kıtlık bir ülkenin gelişmemesinin göstergesi olarak kabul ediliyordu. Lenin'e göre ise kıtlık kırsalda fazlalık olduğu ortaya çıkan köylülerin fabrikalarda çalışmak için şehirlere göçmesini sağlayarak şehirlerdeki işçi sınıfının büyümesine sebep olmuştu. Kıtlık sırasında yaşananlarda köylüleri rejim ve kapitalizmden soğutmuş ve rejime karşı olan tarafa daha yakınlaştırmışlardı.

Eser ekonomi, iç dış siyaset, gibi konuları inceleyerek imparatorluğun çöküşünü, devrimleri ele almıştır. Yani konuya hem muhalefet hem de iktidar gözünden bakmaya çalışılmıştır. Genel olarak bakıldığında imparatorluğun bir krize girmesi ve buradan kurtulamaması anlatılmaya çalışılmıştır. Son kısımlarda günümüzde bunun bir darbe değil devrim olarak kabul gördüğünden bahsedilmektedir. Ekim devriminin gerçekleşmesine yol açan faktörler işlenmiştir. Kitabın son kısımlarına bakıldığında da Rusya tarihi hakkında eski dönem tarihçilerin eserlerinden söylemlerinden bahsedildiği görülmektedir.